

Utdrag ur *Borgare, Bönder och Bergsmän*
utgiven av Bengta Källström 2006

Ingrid Pehrson (f. Wahlberg)

Ingrid föddes den 29 april 1883 som yngsta barn till Victor och Karin Wahlberg på Norrnäs. Vid dopet fick hon även namnen Augusta och Katarina. Augusta fick hon naturligtvis heta efter sin farmor, medan Katarina kan ha valts efter Ingrids mamma Karin, som egentligen var döpt till Katarina, eller också hade man haft Ingrids mormors mor i åtanke, som även hon hette Katarina.

*Ingrid Wahlberg
i unga år.*

Precis som sina bröder fick Ingrid bedriva sina första skolstudier hemma på Norrnäs med en guvernant. Efter några år fick hon börja i skola i Stockholm och inackorderades där under skolterminerna. Det var inte lätt för en liten flicka att inte få bo hemma, och hon längtade ofta hem. Hemma på Norrnäs umgicks hon med sina många goda vänner bland grannar och sommarstugeägare, och med sina kusiner från Sparrsätra, som ofta tillbringade somrarna på Norrnäs.

När Ingrids bror Gunnar började studera i Uppsala, for Ingrid gärna dit och hälsade på. Ingrid hade en nära och förtrolig relation till Gunnar, vilket många brev dem emellan skvallrar om. Sjutton år gammal introducerades Ingrid i det Uppsaliansiska nöjeslivet, då hon deltog i den stora vårbalen på universitetet år 1900. I brev till Gunnar före balen anförtror hon honom sina bekymmer över hur hon skall klä sig: *"Gunnar, du såg mitt danslif? Du blir väl inte generad för mig, om jag kommer i det. Det är ju så litet uringadt."*

Vårfest i Uppsala år 1900.

Stående fr.v. Ingrids goda vän Greta Byström, Einar Norberg (kusin), Gunnar Wahlberg (bror), Johan Norberg (kusin), Emil Anderholm, frk Anderholm.

*Sittande fr.v. Ebba Byström, Gerda Anderholm, Ingeborg Norberg (kusin), Ebba Norberg (kusin), Ingrid Wahlberg och Hilding Norberg (kusin).
Observera Ingrids urringning!*

Det har berättats att det var på denna bal som Ingrid första gången träffade sin blivande man, Mårten Pehrson från Gälleråsen i Karlskoga. Det förefaller kanske inte helt säkert, att Mårten reste hela vägen till vårbalen i Uppsala fyra år efter det han gått ut från Ultuna. Av uppgifter som hämtats från brevväxlingen mellan Ingrid och Gunnar framgår att Ingrid vid den tiden hade andra svärmerier. Det verkar mera troligt, att Ingrid lärde känna Mårten första gången i juli 1902, när hon åkte till Gälleråsen för att hälsa på Gunnar, som ju hade sin första tjänst där. Brevet som mor Karin skrev till Ingrid under hennes besök på Gälleråsen, skvallrar om att Ingrid då upplevde en häftigt uppblående förälskelse. Den 20 juli 1902 nämner Karin inte Mårten med ett ord, utan oroar sig mest för Ingrids hälsa: *"Kära Ingrid var nu rädd om dig så du inte förkyler dig, det är så ombytligt med värmen. Åk inte vilocopid för häftit du som inte är van."* Den 3 augusti skriver Karin: *"Det är roligt att höra du har det så trefligt på Gelleråsen, men du får väl därför inte glömma bort att vända om hem."* Den 8 augusti skriver Karin: *"Min kära Ingrid! Du kan inte tänka dig så öfverraskad jag blef när jag fick ditt bref, inte kunde jag tänka mig, att du skulle komma hem lönnförlåfvad."*

Den 22 augusti 1902 skriver Ingrid sitt första, mycket kärleksfulla brev till Mårten. Deras omfattande brevväxling fram till bröllopet finns bevarad med minst ett brev varje vecka, ofta flera. I november 1902 ansågs det vara dags för Karin att åtfölja Ingrid på en resa till Gälleråsen för att bekanta sig med Ingrids blivande svärföräldrar. I brev hem till Victor berättar Karin vad som gjort störst intryck på henne: *"... fick se ett par kolmilor som stog och rökte, det påminde om min barndom då jag fick gå till Far och drängar med maten."*

*Ingrid och Mårten vid tiden för sitt giftermål.
Foto Anna Edlund, Stockholm.*

Det planerades nu för bröllop, och på Norrnäs blev alla damer sysselsatta med att förse Ingrid med en riklig utstyrsel, innan hon skulle flytta till Gälleråsen som godsägarfru. Bröllopet hölls på Norrnäs den 11 juni 1903. Det lades sordin på stämningen eftersom Karin hastigt hade insjuknat och avlidit några månader tidigare.

Mårten Pehrson var tio år äldre än Ingrid. Han härstammade från en ansedd bergsmanssläkt, där gården Gälleråsen i många generationer gått i arv från far till son. Det var en gård av ansenlig storlek, som Ingrid kom till. Den beskrevs av Gunnar i brev till Victor Wahlberg den

3 november 1901. *"För närvarande finnas blott 50 kor samt dessutom kvigor och kalvar, dock skall antalet ökas så småningom inemot 100. ... Dragarna som här finnas äro 19 hästar och 4 oxar. Svinhuset är rätt stort. 38 modersuggor finnas. Vidare finns mejeri med separator och kärna. 400-600 liter går genom det per dag. Bokföringen är ganska vidlyftig, då hela sågen äfven ingår. Hela gården är ungefär 600 tunnland ... Skogen utgör 5000 tunnland och är mycket vacker."*

Till bröllopet hade Mårten köpt ut Gälleråsen från sina föräldrar och stod som godsägare. Helt visst var det först hans mening att Gälleråsen skulle vara familjens framtid, och att lille Ragnar, som föddes där 1904, förhoppningsvis skulle ta över gården en gång. Men så blev det inte. I februari 1904 berättar Ingrid att Mårtens bror Petter *"har varit hemma och satt stora planer i hufvudena på dem litet hvar här, så det är ett sådant dividerande."* I oktober 1904 har Mårten placerat en förvaltare på Gälleråsen och tagit familjen med sig till Guldsmedshyttan. Där tillträdde han en befattning som disponent vid Guldsmedshytte bruk, vilket köpts upp av Metallurgiska AB med Mårtens bror Petter som verkställande direktör. Ingrid skrev redan i augusti 1904 till sin bror Gunnar: *"Ja, nu är allt klappat och klart! Mårten är disponent och jag är disponentska. Det duger det, eller hur? Det kom verkligen bra till pass i år då det just ej blir så mycket på jorden här. Lönen kommer att stiga upp till 12.000 kr. Det var allt litet svårt att ana detta för någon tid sedan. Tänk, nu kan ju Mårten bra mycket förr än äljest bli kvitt lånen han har."*

Familjen bodde nu i den storslagna Guldsmedshytte herrgård, och här föddes barnen Nils 1905, Karin 1907 och Margit 1908. Vårdinneplikterna för Ingrid blev här av en annan dimension, med besök av styrelsemedlemmar, landshövdingar och till och med utländska ministrar. Det blev tvunget att börja studera engelska, och Ingrid fick under sig en hel tjänarstab. Gästerna stannade ofta många dagar och underhölls med slädfärder eller jaktpartier, där matsäcken bars ut i skogen av Ingrid och "flickorna". Ingrid berättar även i sina brev till Gunnar om föreläsningar de lyssnat på. En gång var Nathan Söderblom där och läste upp dikter av Wallin och Geijer. Ingrid vill också gärna berätta om den vackra naturen och hur gärna hon vistas i den. Hennes första försök att åka skridskor med segel på Rosvalens is rapporteras också: *"Jag har åkt med skridskosegel i år för första gången. Hvad det var roligt, Du! Jag hade förstås Mårten bakom mig och en af kontorsherrarna framför mig. Ensam hade jag nog ej orkat hålla seglet."*

Guldsmedshytte herrgård. Ragnar drar Nils i en kärra på planen framför huset. Året bör vara 1906.

Tiden vid Guldsmedshyttan tycks ha slutat med ekonomisk ruin för Mårten, och 1908 tvingades han till försäljning av Gälleråsen. Att Gälleråsen försvann ur släkten har förut sagts bero på bl.a. svinpestens härjningar. En mera trolig orsak är att det berodde på följderna av Mårtens och hans bröders engagemang i de stora affärstransaktioner som kom att kallas *"Den metallurgiska härvan"*. Metallurgiska AB köpte upp ett stort antal bruk och gruvor för att utnyttja ett patent på anrikningsmetoder för järnmalm. Det ligger nära till hands att förmoda,

att Mårten låtit inteckna Gällerasen, som i och med Metallurgiskas bolagskrasch 1908/09 gick förlorad. En utredning i tidningen Affärsvärlden 1913 av den ”största affärskraschen som Sverige någonsin skådat” är mycket kritisk till bolagets vidlyftiga affärsmetoder.

På hösten 1909 hade Ingrid och barnen tagit sin tillflykt till Norrnäs, och under det följande året syns Mårten ha varit mest på resande fot. Många brev hem till Ingrid visar att Mårten i de gamla hemtrakterna försökte finna en ny anställning vid något bruk eller en gård att arrendera. Samtidigt arbetade han med marknadsföringen av stubbrytaren Bröt-Anund, som han tog patent på och lät tillverka vid Bofors.

Redan i februari 1909 hade Ingrid och Mårten haft planer på att slå sig ner på Norrnäs, och det finns ett brev till Gustaf Wahlberg, där Mårten skissar på om- och tillbyggnad av Madagaskar för att kunna hysa en familj om minst åtta personer. *”Om farbror ej vill bygga åt oss, kan det ju hända, att jag i Bergslagen på något af de där nedlagda bruknen kan få hyra för min familj. Trefligt för Ingrid blir nog ej detta då jag under de närmaste åren kommer att hufvudsakligen vara på resor.”*

I stället byggdes Lillgården inte långt från Madagaskar. Under byggtiden bodde familjen på Sunds gård. Ingrid och Mårtens nya hem stod klart för inflyttning 1911 och kallades först Ingridshof. Lillgården blev Ingrids och Mårtens hem under deras återstående levnad, och här föddes också 1915 deras yngsta barn Inga.

Ingrid med de fyra äldsta barnen. Sunds gård omkr. 1911.

Lillgården på Norrnäs. Foto Sune Källström, 1980-talet.

Mårtens ekonomi förblev bekymmersam. Lönsamheten i mjölkproduktionen från kor som medtagits från Gällerasen försämrades, och i stället startades ett stort hönseri. En anläggning för tillverkning av spiggolja togs i bruk under krigsåren. Ett ramsågverk, som till en början gav goda inkomster, brann ner på 1930-talet och orsakade en personlig konkurs. En anläggning för konsttorkning av foder enligt en metod som Mårten tagit patent på togs i bruk. Patentet gav, efter Svenska Fläktfabrikens patentinfrång, upphov till en mångårig process på 1940- och 1950-talet, något som förmörkade Ingrids och Mårtens ålderdom.

Ingrid dog den 3 juli 1974 nästan på dagen elva år efter Mårten, som dog den 2 juli 1963. När Ingrid dog hade hon upplevt födelsen av 12 barnbarn och 24 av totalt 28 barnbarnsbarn. Ingrid och Mårten har sin gravplats på Värmdö kyrkogård.